

ἘΠΕΤΗΡΙΟΝ

ἘΚΔΟΣΕΩΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΓΡΑΜΜΕΤΩΝ

ἔτος γ'



ἸΟΥΝΙΟΣ 1926

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΟΥΖΑΚΗ

Εἶνε γνωστὴ ἐκ τῆς ἱστορίας ἡ δράσις τῶν γενναίων ἐκείνων μαχητῶν, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὸ ὄνομα Στρατιῶται ἢ Στρατιῶται συμμετεῖχον, κατὰ τοὺς μέσους καὶ νεωτέρους αἰῶνας, τῶν γενομένων κατὰ τὴν Εὐρώπην πολέμων καὶ τυχοδιωκτικῶν ἐπιδρομῶν. Τὰ ὀνόματα τῶν Μπλέση, Μπούα, Στήνη, Βαρβάτη καὶ τόσων ἄλλων, τῶν ὁποίων εὐφημον μνεῖαν ποιεῖται ἡ ἱστορία, παρέμειναν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὡς ὀνόματα χωρίων καὶ τοποθεσιῶν, τὰς ὁποίας οἱ κυρίαρχοι παρεχώρουν εἰς αὐτούς, ὡς τιμάρια, διὰ τὰς παρασχεθείσας πολυτίμους ὑπηρεσίας των.

Μεταξὺ τῶν μαχητῶν τούτων καταλέγονται καὶ οἱ ἐξ ἐπισήμων Ἀλβανῶν ἔλκοντες τὴν καταγωγὴν Μουζάκai, περὶ τῶν ὁποίων ὀλίγα, δυστυχῶς, διὰ τὴν ἔλλειψιν βοηθημάτων, μοὶ εἶνε γνωστά.

Καὶ πρῶτον ἡ λέξις Μουζάκη παράγεται ἐκ τῆς ἀλβανικῆς Μουζικά, σημαίνουσης καλύβια.¹ Ὑπάρχει ἐν Ἀλβανίᾳ μέρος τι καλούμενον Μουζάκη, ἐν Τριφυλίᾳ Μουζιάκι, ἐν Ἠλείᾳ Μουζείκα καὶ Μουζάκη καὶ ἐν Ζακύνθῳ τὸ χωρίον Μουζάκη ἀπέχον τῆς πόλεως περὶ τὰ 9 χλ.μ. καὶ ἀριθμοῦν περὶ τοὺς 1000 κατοίκους.

Ὁ οἶκος Μουζάκη, γράφει ὁ Ἀμασειᾶς Ἀνθιμος Ἀλεξούδης,² φαίνεται νὰ ἡγεμόνευεν ἐν Βελιγράδοις ἀπὸ τοῦ ΙΔ' μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος λήγοντος καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ συνηγωνίσθησαν μετὰ τοῦ Γεωργίου Καστριώτου ἔ, Σκενδέρμπεη. Τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔσχατος ἀπόγονος μνημονεύεται ὁ Ἰωάννης Μουζάκης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνοταντῖνος, περὶ ὧν ὑπομνήματά τινα εὐρῶν ὁ Χόαφ ἐν ἰδιωτικῇ τινι βιβλιοθήκῃ τῆς Νεαπόλεως, ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς: *Chroniques Greco-romains*. (Berlin. 1873 σ. 270 καὶ 301). Περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Μουζάκη Ἀλβανοῦ γράφει καὶ ὁ Κατραμῆς,³ ὅτι μεταβὰς εἰς Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας ὅπου καὶ ἀπέθανεν, ἐξέδωκεν ἰταλιστὶ «Χρονικὸν τῶν Ἀλβανικῶν φυλῶν», σφζόμενον ἐν χειρογράφῳ ἐν τῇ ἐθνικῇ τῆς Νεαπόλεως βιβλιοθήκῃ.

Καὶ ὁ Σπ. Λάμπρος ἀναφέρει,⁴ ὅτι Μουζάκη κόμησσα, χήρα τοῦ Ἀλβανοῦ δεσπότη Μπάσσα Β' εἶχε κτήσεις ἐν Ἀλβανίᾳ ἀπὸ τοῦ 1385-1396. Αὕτη μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐπὶ τῆς Σάσωνος βενετικῆς ἐπιχωριαρχίας

¹ Λ. Ζῶη, Λεξικὸν Ζακύνθου Τόμ. Β'. σ. 643 ἐν λέξει Μουζάκη.

² Δελτίον Ἰστ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας. Τόμ. Δ'. σ. 280.

³ Ν. Κατραμῆ, Ἡ ἐν Νεαπόλει Ἑλλήν. Ἐκκλησία σ. 7 καὶ 26. Ὁ Κ. ἀναφέρει μόνον, ὅτι ὁ Μ. ἔγραψεν ἱστορικὸν χειρόγραφον.

⁴ Νέος Ἑλληνομνήμων Τόμ. ΙΑ'. σ. 63.

μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς ἀδελφῶν ἐκ τοῦ οἴκου Μουζάκη καὶ τῆς θυγατρὸς Ρεγγίνης ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βενετίας.

Ὁ δὲ Ἰλίας Αασσαρητὸς ἐν σημειώσει μελέτης του¹ περὶ τοῦ οἴκου τῶν Μουζάκη γράφει τὰ ἑξῆς: «Μουζάκης· μέγας ἡγεμονεύων ἄλβανικὸς οἶκος τῶν Μουζακαίων, τῶν καταγομένων ἐκ τοῦ Ἰωάννου Μουσακίου, ὅστις τῷ 1274 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ὡς ἀπεσταλμένος τῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ φυλακισθεὶς διὰ τὴν τῶν δικαίων ὑπεράσπισιν, ἀπελύθη τῷ 1280. Ἐκ τοῦ Ἰωάννου ἐγεννήθη ὁ Ἀνδρέας Μουσακῆς (1280 - 1318) καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἀνδρέας Μουσακῆς ὁ Α'. ὁ καὶ Σεβαστοκράτωρ κληθεὶς (1318 - 1337). Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου πάλιν γεννῶνται Θεόδωρος ὁ Γκερσσετίσης (καρηκομόων) καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τοῦ Θεοδώρου Ἀνδρέας ὁ Β'. (1337 - 1378), ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ ὁποίου ὁ Γκίνος κατέλαβε τὰ πλησίον τοῦ Ἰλλυρικοῦ Τομάρου μέρη, ὅτ' ἐκτίσθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ Γκινομάδιον (Γκιωνομάθ = μέγας Γκίνος), ὁ δὲ Πέτρος ἔκτισε τὴν Μοσχόπολιν, τῷ 1388, καὶ ὁ Θεόδωρος κατέλαβε τὸ Βεράτιον καὶ τὴν Μουζακίαν, τὴν κληθεῖσαν οἴτω ἕξ αὐτοῦ τοῦ οἴκου τῶν Μουζακαίων· ὁ Παῦλος Θώπιας, ὁ Σεβαστοκράτωρ, κατέλαβε τὴν Γκόραν, ὁ Στόϊας τὴν Καστορίαν, ὁ Βάλσας Κομίτας τὴν Σκόδραν, ὁ Κυράννας Γρόπας τὴν Ἀχρίδα. Ἐκ τοῦ Γκίνου τοῦ Α' πάλιν γεννῶνται ὁ Ἀνδρέας Γ' Ματαράγκας (ἕξ οὗ Γκίνος τῆς Γκόρας) ὁ Βλάσιος Βόγδανος (Γκίνος τῆς Τομαρίτσας) καὶ ἐκ τούτου Σινάνμπης συζευχθεὶς τὴν Ἰέλλαν, θυγατέρα τοῦ Μωῦσέως Διβράνου καὶ Ἰλένη, ἣτις μετὰ τοῦ Ἀρδίνου Κλόμπες, κυρίου τῆς Βρέστας, ἐγέννησε τὸν Χατζήμπην καὶ τὴν Δέσποιναν συζευχθεῖσαν τὸν Ἀλήμπην, ἕξ οὗ ἐγέννησε τὸν Σαντζάκμπην τῆς Κόρτσας. Ἐκ δὲ τοῦ Ἀνδρέου Γ' τοῦ κατέχοντος τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δεβόλεως περὶ τὴν περιφέρειαν τῆς Ὀπάρσεως καὶ ἐκ τῆς Κυράννας θυγατρὸς τοῦ Ἰωάννου Ζενεβίση Ἀργυροκάστρου ἐγεννήθησαν οἱ Γκίνος Β' ὁ Θεόδωρος τοῦ Κοσσόβου, ὅστις ἀπέθανεν ἄτεκνος (+1389) ἡ Μαρία συζευχθεῖσα Ἀριανίτην Θώπιαν Κομνηνὸν τὸν μέγαν καὶ ἡ Ἰλένη συζευχθεῖσα τὸν Φίλιππον δεσπότην τῆς Ἰλλυρικῆς Ραγούζης.

Ἐκ δὲ τοῦ Γκίνου τοῦ Β' καὶ τῆς Κυράννας τῆς Γκόρας, ἐγγόνου τοῦ Σεβαστοκράτορος Παύλου τῆς Γκόρας, γεννῶνται ὁ Ἰωάννης, ὁ Ἀνδρέας, ὅστις μετὰ τῆς Ἰέλλας ἀνεψιᾶς τοῦ Σκεντέρμπεη ἐγέννησε τὸν Γκίνον, ἡ Σοφία Σανφίνα συζευχθεῖσα τὸν Μωῦσῆν Θώπιαν, ἡ Μαρία συζευχθεῖσα τὸν Μουσακῆν Κομνηνόν, ἡ Ἰλένη συζευχθεῖσα τὸν Γεώργιον Βλαντίσην τῆς Κάτω Δίβρας, ἡ Κομίτα συζευχθεῖσα τὸν Ἀριανίτην υἱὸν τοῦ Ἀριανίτου Μουσακῆ (πενθεροῦ τοῦ Σκεντέρμπεη), ἡ Κοντέσσα δούκισσα τῆς Nerpe in Spratina καὶ ἡ Θεοδώρα συζευχθεῖσα τὸν Λέκκαν Δουκαγγίνην, ἣτις ἀπέθανεν ἄτεκνος. Ἐτι ἀναφέρεται ὁ δεσπότης Ἀνδρέας, ὁ τυφλὸς ἐπικαλούμενος,

¹ Δελτίον, Ἐνθ' ἀνωτέρω Τόμ. Ε'. σ. 153 - 154.

δοτις μετὰ τῆς Κομίτας τῆς Γκόρας ἐγέννησε τὴν Μιγγιρίαν, τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βλάσιον συζευθέντα τὴν Κυράνναν καὶ γεννήσαντα τὸν Χαϊδάρβην τῆς Σβιρίνας.¹ Ὅτι δὲ οἱ Μουζακαῖοι κέντρον τῆς κυριαρχικῆς αὐτῶν περιφερείας εἶχον τὸν Δέβολιν ποταμὸν καὶ ἄπασαν τὴν περὶ αὐτὸν Νέαν Ἴπειρον ἀπὸ Γενούσου μέχρι Αἴου (Ἄφου) ποταμοῦ, μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἄνιου.²

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ οἰκογένειαν Μουζάκη ὁ μὲν χρονόγραφος Βαρβιάνης³ μνημονεύει, ὅτι αὕτη ἦλθεν ἐκ Τριπολιτσᾶς, ἐν συμβολαίῳ δὲ τοῦ 1583 ἀπαγτᾷ ἐν Ζακύνθῳ Στάμος Μουζάκης ἀπὸ τὸ Ἄνατολικό.⁴

Ἐν τούτοις δύο Μουζάκαι, οἱ Γεώργιος καὶ υἱὸς τοῦ Δημήτριος, ἀπαντῶσιν ἐν Ζακύνθῳ, ὡς στραθιωταί, ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Παλαιολόγον, ἀποσταλέντα, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1487, ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Συγκλήτου ἐκ Ναυπάκτου εἰς Ζάκυνθον μετὰ λόχου στραθιωτῶν.⁵ Εἰς τὸν Γεώργιον καὶ Δημήτριον διὰ τὰς παρασχεθείσας εἰς τὴν Βενετιανὴν ὑπηρεσίας ἐδόθησαν εἰς ἀμοιβὴν γαῖαι, αἱ ὁποῖαι σινοικισθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὸ καὶ νῦν χωρίον τῆς Ζακύνθου Μουζάκη,⁶ τὸ ὁποῖον ἡ αἰκογένεια ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῆς Νικόλαον καὶ Κόντον κατέλιπε βραδύτερον διὰ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς ἕτερον χωρίον, τὸ Γερακαρίον.⁷

Διεξαγομένου τῷ 1717 πολέμου μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων, ὁ πλοίαρχος Νικόλαος Μουζάκης ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου ἐπιθυμῶν νὰ ἐκπλεύσῃ, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ζακύνθιοι, ἐναντίον τῶν Τούρκων, νὰ πάῃ τοῦ κούρσου, κατέστησεν ἐπίτροπόν του, τῇ 6 Ἰουνίου 1717, τὸν δ/ρα Ν. Χιόνην.⁸

Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μουζάκη ἐν Ζακύνθῳ διεκρίθησαν πολλοί, ὡς συμβολαιογράφοι καὶ ἱερεῖς, εἰς δὲ ὡς ταγματάρχης τοῦ οἰκονομικοῦ κλάδου.⁹ Ἐπίσης διακρίνονται ὁ νομομαθῆς δρ. Παναγιώτης Α. Μουζάκης, ὁ ἱατροχειροῦργος Νικόλαος Τζ. Μουζάκης χρηματίσας κατὰ διαφόρους περιόδους βουλευτῆς Ζακύνθου, ὁ ἱατρὸς Τζαννέτος Μουζάκης, ὁ συμβολαιογράφος Ζαφ. Μουζάκης καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ δικηγόρος καὶ ἀρτίας μορφώσεως Ἀντώνιος Π. Μουζάκης, εἰσηγητῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν, περὶ ὧν θὰ διαλάβω ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ.

ΛΕΩΝ. Χ. ΖΩΗΣ

¹ G. Hahn, Reise durch die Gebiete des Drin und Wardar σ. 247.

² Ὅρα G. Hahn, Ἐνθ' ἀνωτέρω.

³ Βαρβιάνη, Χρονικὸν ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Ζακύνθου σ. 21.

⁴ Συμβολαιογράφος Α. Μαρτινέγκος σ. 68 (αὐτόθι).

⁵ Κ. Σάθα, Monumenta... Tom. I καὶ V. Συμβολαιογράφος Ζακύνθου Δ. Φραγκόπουλος σ. 39, καὶ Λ. Ζώη, «Ἑλληνικὸς λόγος ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας» ἐν περιοδ. «Ἑλληνισμός» ἔτος ΙΔ' τεύχ. 161. 2.

⁶ Σ/γράφος Ν. Δόριζας σ. 357, τῷ 1511.

⁷ Σ/γράφος Θ. Αὐλωνίτης σ. 219, τῷ 1522.

⁸ Σ/γράφος Θ. Ζωναράς σ. 28.

⁹ Λ. Ζώη, Λεξικὸν Ζακύνθου. Τόμ. Β' σ. 643.